

Azərbaycanın iri yaşayış məskənlərindən olan Füzulinin əsası XVIII əsrin əvvəllərində qoyulmuşdur. Qarabulaq adlanan yaşayış məskəninin əsasında 1930-cu ildə rayon təşkil olunmuş və Qaryagin adlandırılmışdır. Rayon mərkəzi Qaryagin qəsəbəsi olmaqla, Qozluçay, Köndələncay, Araz boyu və Füzuli-Ağdam magistral yolunun hər iki ətrafında olan kəndləri əhatə etmişdir.

tərəflərində gözətçi otaqları qarşısında iki böyük sal daş vardır. Görünür, gözətçilər həmin daşların üstündə dayanıb, karvansaraya daxil olan karvanların yüklərinə baxırlarmış. Karvansara ölkənin daşınmaz tarixi abidələrindən hesab edilir. Qarğabazar kəndinin işğalından sonra ermənilər bu

edilmişdir. Həmin məbəd tarixi abidə kimi qorunur.

Füzuli şəhərindəki Hacı Ələkbər məscidi memar Kərbəlayı Səfixanın ilkin işlərindəndir. Məscidin giriş qapısı üzərindəki daş kitabədə "Memar Kərbəlayı Səfixan Qarabağının işidir" – sözləri yazılmışdır. Kitabədə məscidin tikilmə

Füzuli rayonunun vandalizmə məruz qalmış abidələri

1959-cu ildə böyük şairimiz Məhəmməd Füzulinin 400 illik yubileyi münasibətilə rayonun adı dəyişdirilərək Füzuli adlandırılmışdır.

Tərkibinə bir şəhər və 78 kənd daxildir. 1993-cü il avqustun 23-də Ermənistan silahlı qüvvələrinin hücumu nəticəsində Füzuli şəhəri daxil olmaqla 58 kənd işğal olunmuşdur. Prezident, Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə rəşadətli ordumuz

göstərişi ilə Heydər Əliyev Fondu tərəfindən digər bölgələrdə olduğu kimi, Füzuli rayonunun ərazisində də vandalizmə məruz qalmış tarixi-dini abidələrimiz bərpa olunacaq.

Füzuli rayonu tarixi-dini abidələrlə, xüsusən də türbələrlə zəngindir. Bu abidələr sırasına rayonun Babı kəndində yerləşən səkkizguşəli Şeyx Babı Yaqub (XIII əsr) türbəsini, Aşağı Veysəlli kəndində XIV əsrə aid Mirəli türbəsini,

tarixi-memarlıq abidəsini mal tövləsinə çevirmişdilər.

Qiyasəddin məscidi Qarğabazar kəndində, Şah Abbas karvansarasından yuxarıda, qayanın üstündə yerləşir. Yerli əhali onu Şah Abbas məscidi də adlandırmışdır. Hacı Qiyasəddin ağa Dizaği 1633-cü ildə Dizaq mahalının Qarğabazarı kəndində anadan olmuşdur. Sayılıb seçilən Hacı Qiyasəddin Qarğabazarı kəndinin kəndxudası olmuşdur. Deyilənlərə görə, o, qurucu və xeyirxahlığı ilə seçilib. O, hicri-qəməri 1095-ci (miladi 1683/84) ildə doğma kəndlərində məscid tikdirmişdir. Həmin məscidin qapı çatı üzərindəki kitabədə yazılıb: "Bu məscidi Böyük Allahın mərhəmətli bəndəsi Hacı Qiyasəddin tikdirib." Məlum mənbələrə görə, məscid 1683-84-cü illərə təsadüf edir.

Hacı Qiyasəddin məscidi eyvansızdır. Tamamilə yerli daş materialları ilə bir zaldan ibarət tikilmişdir. Dam örtüyü tağtavan şəkilindədir. Giriş qapısı nəzərə alınmasa, burada ağac materialından istifadə olunmamışdır. Məscid kəndin mərkəzindəki sal qayalı təpənin üstündə inşa

tarixi də – hicri tarixi ilə 1307-ci il göstərilir. Bu tarixi miladi təqviminə çevirəndə 1889–1890-cı illərə uyğun gəlir. Hacı Ələkbər xeyriyyəçi olub. O, məscidin inşası üçün vəsait ayırıb və Şuşadan ustalar dəvət edib. Xeyirxah işlərinə hörmət və ehtiram əlaməti olaraq yerli camaat Hacı Ələkbər bəyi öz tikdirdiyi məscidin ibadət zalının sol pəncərələrindən birincisinin qənsərində dəfn etmişdir.

1993-cü ilin avqustunda Füzuli şəhərinin Ermənistan tərəfindən işğalı zamanı Hacı Ələkbər məscidi yarasız hala düşmüşdür.

Füzuli rayonunun Aşağı Veysəlli kəndində təpə üzərində ucalan qülləvari türbə xalq arasında Mirəli türbəsi adı ilə tanınır. Türbənin iç quruluşu iki-qatlı olub yeraltı sərdabə və yerüstü kameradan ibarətdir.

Üzərində kitabə və ornament olmasa da, inşaat texnikası və həcm-məkan quruluşuna görə, onun Elxanilər dövründə – XIII əsrin sonu – XIV əsrin əvvəllərində tikildiyi güman edilir.

Hazırladı:
M.MÜKƏRRƏMOĞLU,
"Xalq qəzeti"

tərəfindən 2020-ci ildə Füzuli rayonu işğaldan azad edilib.

Prezident İlham Əliyev Füzulidə rayon ictimaiyyəti nümayəndələri ilə görüşündə demişdir: "Füzuliyə həyat qayıdır və qayıdacaq. Əminəm ki, maksimum qısa müddət ərzində Füzuli şəhəri də, rayonun kəndləri də çiçəklənəcək. Biz azad edilmiş ərazilərdə ən müasir texnologiyaları tətbiq edirik. Bu, artıq reallıqdır. Bunu mən müharibə başa çatandan dərhal sonra bəyan etmişdim və bunu bu gün hər kəs görə bilər."

Rayonun işğaldan azad edilməsi nəticəsində oradakı tarixi, memarlıq abidələrimiz də erməni əsarətindən qurtuldu. Prezident İlham Əliyevin

Əhmədialılar kəndində orta əsr qəbiristanlığının ərazisində sənduqə formalı qəbirdaşının üzərindəki türbəni, XIX əsrə aid olduğu söylənilən Cəlil türbəsini aid etmək olar.

Karvansara 1681-ci ildə Qarğabazar kəndinin mərkəzində, çox da hündür olmayan bir təpənin üstündə inşa olunmuşdur. Karvansaranın eni 23,7, uzunluğu isə 34,7 metrdir. Qarğabazar kəndində tikildiyi üçün Qarğabazar karvansarası adı ilə tanınır. Bu tarixi abidəyə bəzən Şah Abbas karvansarası da deyirlər. Memarı məlum deyil.

Memarlıq üslubuna görə Qarğabazar karvansarası Alban dövrü memarlıq ənənələrinin oxşarıdır. Girişin sağ və sol